

44. XIX. Yüzyıldan Bilinmeyen Bir Şair: Mehmed Na'im ve *Mahsûl-i Ömrüm* Adlı Eseri¹

Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ²

APA: Hocaoğlu Alagöz, K. (2023). XIX. Yüzyıldan Bilinmeyen Bir Şair: Mehmed Na'im ve *Mahsûl-i Ömrüm* Adlı Eseri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 712-742. DOI: 10.29000/rumelide.1285339

Öz

Klasik Türk edebiyatı, XVIII. yüzyılda son büyük temsilcilerini yetiştirmiş ancak sonraki yüzyıllarda da tarih sahnesinden silinmeyip varlığını ve etkisini sürdürmeye devam etmiştir. Bu bağlamda şairlerin yüzyıllardır kullanılan hem dil hem de kültür malzemelerini bir anda terketmemeleri olağandır. XIX. yüzyıl müelliflerinden Mehmed Na'im, Batı tarzı ile klasik Türk şiirini birleştiren isimlerden biridir. Şairin hayatı ve edebî kişiliği hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Mehmed Na'im'in günümüze ulaşan tek eseri, 1304/1886-87 tarihinde Bursa'da Ferâizcizâde Matbaası'nda basılan *Mahsûl-i Ömrüm*'dür. Makalede söz konusu eserin Latin harflerine aktarımı yapılarak XIX. yüzyıl şairlerinden biri olan Mehmed Na'im ve edebî kişiliği ile ilgili bilgilerin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Mehmed Nâ'im, Mahsûl-i Ömrüm, XIX. yüzyıl, klasik Türk şiiri.

An Unknown Poet from the 19th Century: Mehmed Na'im and His Work Titled *Mahsûl-i Ömrüm*

Abstract

Classical Turkish literature, 18th century, but it has not been erased from the scene of history in the following centuries and continued to maintain its existence and influence. In this context, it is usual for poets not to abandon both language and cultural materials that have been used for centuries. Mehmed Na'im, one of the 19th century authors, is one of the names that combines Western style and classical Turkish poetry. There is no information about the poet's life and literary personality in the sources. Mehmed Na'im's only surviving work was published in Bursa Ferâizcizâde Printing House in 1304/1886-87 and bears the name *Mahsûl-i Ömrüm*. In the article, there is information about the poet's life and literary personality by transferring the work in question to today's Turkish.

Keywords: Mehmed Nâ'im, Mahsûl-i Ömrüm, 19th century, classical Turkish poetry.

¹ Bu makale 14-15 Mayıs 2022 tarihlerinde düzenlenen 4. Uluslararası Dil, Edebiyat ve Çeviri Sempozyumu'nda özet metni yayımlanmış, "Geleneğin İzinde XIX. Yüzyıldan Bilinmeyen Bir Şair: Mehmed Nâ'im ve Mahsûl-i Ömrüm Eseri" başlıklı bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş hâlidir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (Bursa, Türkiye), kadriyeh@uludag.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-3584-4612. [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 02.03.2023 kabul tarihi: 20.04.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1285339]

1. Giriş

XIX. yüzyıl şairlerinden Mehmed Na'ım'ın tespit edilen ve günümüze ulaşan tek eseri *Mahsûl-i Ömrüm*³, şair hakkındaki yegâne bilgi kaynağıdır; bu sebeple de edebiyat ve kültür tarihi için önem taşımaktadır. Kaynaklarda Mehmed Na'ım'ın hayatı hakkında herhangi bir bilgi bulunmamasına rağmen şairin, şiire karşı olan ilgi ve iştihakı hakkındaki bilgiler *Mahsûl-i Ömrüm* aracılığıyla tespit edilir: “*Bilemem kaç yaşlarında idim, fikrim henüz tefrîk-i eşyâ derece-i isti'dâdına varmadığı hâlde yanımda şî're müte'allik birkaç harf te'âtî edilse o sâ'at kalb-i ma'sûmânem bir hiss-i şevk-â-şevk inbisât ile meşhûn olur, gûş-ı cânım fevkalâde bir gûşâyîş-i intibâhda bulunur idi.*” (Mehmed Na'ım, 1304, s. 2).

Mahsûl-i Ömrüm'de Mehmed Na'ım, *Cerîde-i Havâdis* ve *Hüdâvendigâr*⁴ gazetelerinde de şiirler kaleme aldığını ve burada neşrettiği şiirleri bir eserde toplama arzusunun bulunduğunu ifade eder: “*Mecmu'acığımı teşkil eyleyen âsârın en çoğu 'İsmet Efendi merhûmun zamân-ı temeyyüzünde Cerîde-i Havâdis ile hemân bu seneler bizim Hüdâvendigâr gazetesinde neşr olunmuş saçmalarım dan ve bir de pek yeni birkaç parça zâde-i tabî'atımdan 'ibâret olmağla seneler beyninde bir fark-ı irtikâ ibrâz için eskileri sûret-i münteşireleriyle ibkâ'ya mecbûr oldum.*” (Mehmed Na'ım, 1304, s. 3).

“Arz-ı Merâm Yâhûd İstirhâm” başlıklı bölümde ise şair, eserini kaleme alma sebebine değinir ve döneminin pek çok marifet sahibi şairi olmasına karşın kendisinin bu alanda bir “eser-i nâ-çîz” neşretme cesareti gösterdiğini; belki bu durumun “küstâhâne bir hareket” olarak nitelendirilebileceğini ancak yine de eser sahiplerinin kendisine karşı “insaflı bir nazar” ile bakmalarını ister:

“Şu 'asr-ı 'âlî-i ma'rifet bunca nükte-neverdân-ı 'irfân meydânda iken benim gibi bir bî-hûde kûy-ı zamânın 'arz-ı hizmetine ihtiyâc tenezzülünden pek çok 'âlî bulunduğu rehîn-i rütbe-i bedâhetdir. Böyle bir hakîkate karşı şu eser-i nâ-çîzi neşre cesâretim vâkı'â küstâhâne bir hareket gibi telakkî olunmak lâzım gelir ise de bu cür'etimi mutâlî'n-i kirâm sâ'ika-i heves-i mecbûriyyetine haml buyuracak olsalar insâf gibi bir hakîkati iltizâm eylemiş olurlar.” (Mehmed Na'ım, 1304, s. 2).

Ayrıca *Mahsûl-i Ömrüm*'deki manzumelerde de şairin şiirle ilgili düşüncelerinin yer aldığı görülür. Mehmed Na'ım, bir makta beytinde “mala mülke tamah etmediğini, tek arzusunun eserini tanzim etmek” olduğunu şöyle dile getirir:

Mâl u mülk 'âleme etmem (Na'îmâ) i'tinâ
Eyerim şâm u seher tanzîm-i âsâr ârzû (G. 1/5)

Mahsûl-i Ömrüm'deki tek münacaatın son beytinde ise şair, kaleminin inciler saçmasını ve cihanda adının sonsuza kadar anılmasını istemektedir:

Kilk-i Na'îmi ile dür-eşân nazm u nesr
Bulsun cihânda şöhret ü nâm mü'ebbedi (Mehmed Na'ım, 1304, s. 4)

³ Eser hakkında bilgi için bk: Hocaoğlu Alagöz, K. (2022). “Mahsûl-i Ömrüm (Mehmed Nâim)”. *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/mahsul-i-omrum-mehmed-naim> [Erişim Tarihi: 10 Mart 2023].

⁴ Mehmed Na'ım'ın söz konusu gazetelerdeki şiirlerinin tespitine ve değerlendirilmesine makalenin esas konusunu teşkil etmediği için yer verilmemiştir.

2. Mahsûl-i Ömrüm

2.1. Mahsûl-i Ömrüm'ün Şekil Açısından İncelenmesi

Mehmed Na'im tarafından kaleme alınmış ve 1304/1886-87 tarihinde Bursa'da Ferâizcizâde Matbaası'nda basılmış olan *Mahsûl-i Ömrüm*⁵, 23 sayfadan müteşekkildir ve "Arz-ı Merâm/İstirhâm" başlıklı bir ön söz ile başlar. 21 manzume ve manzumelerin arasında "Varaka" başlığını taşıyan 4 mensur bölüm yer alır. Kaside nazım şekliyle yazılmış 1 münacat ve 1 naat barındıran eser, 1 mesnevi, 16 gazel, 1 müseddes ve yeni tarzda dörtlüklerle kaleme alınmış 1 manzumeyi de ihtiva eder. Söz konusu gazellerden biri, Câmî (ö. 898/1492)'nin 7 beyitlik bir gazeline nazmen tercümedir ve şairin Farsça bilgisini gösteren, ulaşılabilen tek örnektir.

Mahsûl-i Ömrüm'ün kapağında aruzun mef'ûlü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün kalıbıyla yazılmış bir kıta yer alır ve bu manzumede eserin ismi nakledilir:

Etdim kemâl-i şerm ile 'arz-ı huzûr-ı 'asr
İlk nüsha-i kemâlini *Mahsûl-i Ömrüm*ün
Teslîm eylemege değildir sezâ-yı fahr
Seyr et ikinci sâlini *Mahsûl-i Ömrüm*ün

Eserde dikkat çeken hususlardan biri de tüm manzumelerin aruz ölçüsüyle kaleme alınmış olmasıdır. Şair en çok remel bahrinden fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün kalıbını, en az ise -1 şiir örneği ile sınırlı olmak üzere- hecez bahrinin mefâ'ilün/mefâ'ilün/fe'ülün ve mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün kalıbını, müctes bahrinin mefâ'ilün/fe'ilâtün/mefâ'ilün/fe'ilün kalıbını ve fe'ilâtün/mefâ'ilün/fe'ilün kalıbını kullanmayı tercih etmiştir. *Mahsûl-i Ömrüm*'deki manzumelerin vezne göre dağılımı şöyledir:

<i>Mahsûl-i Ömrüm</i> 'de Yer Alan Manzume Sayısı	Aruz Bahri	Vezin
10	Remel	fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün
3	Hecez	mef'ûlü/mefâ'ilün/fe'ülün
2	Hecez	mef'ûlü/mefâ'ilü/mefâ'ilü/fe'ülün
2	Hecez	mef'ûlü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün
1	Hecez	mefâ'ilün/mefâ'ilün/fe'ülün
1	Hecez	mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün
1	Müctes	mefâ'ilün/fe'ilâtün/mefâ'ilün/fe'ilün
1	Cedid	fe'ilâtün/mefâ'ilün/fe'ilün

Mahsûl-i Ömrüm'de şekli olarak dikkat çeken hususlardan bir diğeri ise, şiirlerden önce "Varaka" başlığı altında manzumenin yazılış sebebine yer verilmesidir. Şair, Bilecik'te bulunduğu sırada *Hüdâvendigâr*

⁵ Eser, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Koleksiyonu 8362/SÖ numarada kayıtlıdır.

dergisinin sayfaları arasında tesadüf ettiği “olmadım” redifli bir gazeli görerek aynı redifte gazel yazma arzusu taşıdığını ifade eder ve şiirini bu doğrultuda kaleme alarak dergiye gönderir:

“Varaka

Bilecikde bulunduğum sıra sahâ'if-i Hüdâvendigârın kısm-ı edebisini tenvîr ü tezyîn eden birtakım âsâr-ı 'âliyye ârzusuyla posta günlerini kemâl-i intizâr ile sayar ve her bir nüsha sütunlarını dîde-i iştîyâk ile arar idim.

Burusaya vürûdumla ehîbbâdan bir zâtı ziyârete gitdim. Bundan bir sene makdem nazmen söz söylemek hâtırlarından bile geçmediği hâlde şimdi mu'teber gazeteñize derc olunması şâyân-ı eş'âr yazmaga muvaffak olduğumu gördüm.

Hattâ dağarcığımda ilk tesâdüf etdiğim (olmadım) redifli gazeli pek şâ'irâne bir sûrette yazıldığından gönülüm bu kâfiyede bir eserim bulunmasını ârzû etdi. Vicdânı bir şevke galebe edemediğim cihetle gazel-i mezkûru bi't-tanzîr pîşgâh-ı kemâlât-âgâh-ı edîbânelerine gönderiyorum mazhar-ı takdîriñiz olursa nâzımı için bundan büyük bir şeref tasavvur olunabilir mi? Bâkî takabbuz!

Nazîre

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

Bâde-i pey-der-pey-i mihnetle huşyâr olmadım

H'âb-âlûd-ı humârım âh-ı bî-dâr olmadım” (s. 16-17)

Eserde bazı nazım şekillerinin klasik tarzdaki şiirlerden -şekli açıdan- farklı kaleme alınmış olması dikkat çekicidir. Aruzun mef'ûlü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün kalıbıyla kaleme alınmış 2 beyitlik “Münâcât” başlığını taşıyan manzume ile gazel nazım şekliyle ve aruzun fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün kalıbıyla kaleme alınmış 5 beyitlik “Na't”ı, klasik Türk şiirindeki münacat ve naat yazma geleneğinden şekli açıdan farklıdır. Bu durum, Mehmed Na'ım'in geleneğin izinde -divan tertip etme düzeninde olduğu gibi- ancak geleneği birebir devam ettirmeyen bir isim olduğunu gösterir:

Münâcât

mef'ûlü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün

Yâ Rab be-hakk-ı şân-ı Resûl-i Mehemmedi

Yâ Rab be-hürmet-i şeref-i âl-i Ahmedi

Kilk-i Na'îmi ile dürr-efşân nazm u nesr

Bulsun cihânda şöhret ü nâm-ı mü'ebbedi

Na't

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

Etdi arziyyüne Hallâk-ı cihân esrâ seni

Mefharü'l-ekvân kıldı Hazret-i Mevlâ seni

Makdemiñle oldu 'âlem bir sa'âdetzâr-ı feyz

Hep lisân-ı şükr ile takdîs eder eşyâ seni

Her dil-i mehcûr eyler iştîyâkıñla enîn

Yâd edip gülşende aglar bülbül-i şeydâ seni

Senden ümmîd-i şefâ'at eyler erbâb-ı zünûb

Şâfi'-i rûz-ı cezâ kıldı Hudâ zîrâ seni

Eyle meşmûl-i nîgeh lutfen Na'ım-i zârîde

Ol zamân kim kaplaya erbâb-ı istircâ seni (Mehmed Na'ım, 1304, s. 4)

2.2. *Mahsûl-i Ömrüm*'deki Manzumelerin Konularına Göre Değerlendirilmesi

Konuları açısından *Mahsûl-i Ömrüm*'deki manzumeler değerlendirildiğinde aşk ve ayrılık acısının sıklıkla ele alındığı görülür. Redif olarak "ârzû" kelimesinin kullanıldığı bir gazelde şair, sevgiliye şöyle seslenmektedir:

Hier ile muztarr olup dil eyliyor yâr ârzû

Rûz u şeb sâ'at-be-sâ'at vasl-ı dildâr ârzû

...

Sabr u ârâmım elimden gitdi kaldım muztarib

Hasret ile eylemekden bir vefâkâr ârzû (Mehmed Na'ım, 1304, s. 8)

Geleneksel aşk anlayışını işleyen şair / âşık, sevgilinin ayağına yüz sürmeye razıdır ve sevgilinin yan bakışı, âşığı katletse de bundan üzüntü duymamaktadır:

Ey şeh-i hûbân-ı 'âlem mecma'-i hüsn ü vakâr

Pâyıña yüz sürmege hamd ola buldum iktidâr

Dergehiñde tîg-ı gamzeñ ile katl etsin beni

Eylemem aslâ esef isterseñ eyle ihtiyâr

...

Mazhar olmak lutfuña bir emr-i müsteb'id iken

Şükr li'llâh lutf u ihsâmñla oldum bahtiyâr (Mehmed Na'ım, 1304, s. 12)

Gönlün, andelibe; sevgilinin ise güle teşbih edildiği bir manzumede âşığa figan etmekten başka yol kalmamaktadır:

'Andelîb oldu gönül bir gül-'izâre n'eyleyem

Oldu efgân etmede fâ'ik hezâre n'eyleyem

Derd-i bî-dermâna dü-çâr olduğum ma'lûmıdır

Lîk kılmaz rahm edip derdime çâre n'eyleyem (Mehmed Na'ım, 1304, s. 13-14)

Bir başka beyitte ise sevgilinin Leyla'ya benzetilmesi, âşığın ise Kays'a teşbihi söz konusudur. Burada da klasik Türk şiirindeki mazmun ve hayal dünyasından farklı bir durum ile karşılaşmamaktadır:

Bu 'asrda yok sen gibi Leylâya müşâbih

Kays olmadı hem ben gibi rüsvâyâ müşâbih (Mehmed Na'ım, 1304, s. 14)

...

Kaysveş eglence oldum kúdekân-ı 'asra ben

Çünkü yek-ser gitdi elden ihtiyâr eglence gel (Mehmed Na'ım, 1304, s. 15)

Sevgilinin hasretinin ateşiyile yanıp kavrulan âşık, kavuşmayı arzu etmektedir ancak bu durumun mümkün olmadığının da farkındadır. Merhamet talep eder lâkin sevgilinin acıması yoktur ve şair, kendisini "kara bahtlı" olarak nitelendirmekten başka yol bulamamaktadır:

Nâr-ı hasretle yeter bu rütbe sûzân olduğun

Vasla tâlib ol (Na'ımâ) olsa da gavgâ bu şeb (Mehmed Na'ım, 1304, s. 11)

...

Derdim izhâr etmege mecbûr oldum 'âkıbet

Gitme yokdur kudretim ben bahtı kare n'eyleyem

Merhamet ümmîd ederdim lîk çok bî-rahm imiş

Bilmedim verdim gönül bir böyle yâre n'eyleyem (Mehmed Na'ım, 1304, s. 14)

Çektığı aşk acısı karşısında âşık, cisminin yandığını, kanlı gözyaşları döktüğünü ve gönül evinin yıkıldığını dile getirirken çaresizliğini de gözler önüne serer:

Saldın beni bir âteş-i sûzâne ki anda

Cismim dahi gönülüm gibi büryân olacaktır

...

Oldu gam u âlâm firâkıñla ciger hûn

Bi't-tab' gözüm yaşı kuzum! Kan olacaktır

Bu rütbe hüçûm-ı sipeh-i derd ü elemden

Ma'mûr-ı gönül âh ki vîrân olacaktır

Hicriñ beni bir çâresiz endûha düşürdü

Olsa yine vashñ aña dermân olacaktır (Mehmed Na'ım, 1304, s. 11-12)

Sevgilinin bin niyâz ile kendisine yaklaştığını ve hiçbir zaman acımadığını her fırsatta dile getiren şair, "mâriz", "zavallı" vb. ifadelerle hâlini nitelendirip sevgiliden merhamet dilenmektedir:

Biñ niyâz ile derim ey şâh-ı hûbân rahm kıl

Tâli'imdir böyle hep bâdî-i idbârım benim

Pây-mâl olmazdan evvel 'âr u nâmûsum emân

Hâlîme rahm eyle ey tâvûs-ı refâtârım benim (Mehmed Na'ım, 1304, s. 17)

...

Hîç mi Na'ımıñın acımazsın bu hâline

Rahm et zavâllıñın gireceksin vebâline

Bî-çâreniñ marîz ile sanki ne farkı var

Dikkatle bak! O çehre-i sevdâ me'âline (Mehmed Na'ım, 1304, s. 18)

Sevgiliye kavuşma nimetinden mahrum olan âşık, şiirlerinde de hüznü ifadeye yer verecektir. Mehmed Na'ım, şiirinin böyle olmasında şaşılacak bir durum olmadığını özellikle vurgular:

Ni'met-i vasl-ı nigârımdan cüdâyım ey Na'ım

Olmasın mı? Böyle hüzn-âmîz eş'ârım benim (Mehmed Na'ım, 1304, s. 17)

Âşığa yüz vermeyen sevgili, ağıâr ile görünmekte; bu durum karşısında âşığın acısı daha da katlanmaktadır. Şair / âşık âdetâ mezara girmeyi arzular hâle gelmiştir:

Ağyâr ile gördüm ol nigârı

Gitdi dilimiñ o ân firârı

Feryâd u figânım etdi mebhût

Gülşende figân eden hezârı

Dildârı bu hâl ile görünce

Dil eyliyor ârzü mezârı (Mehmed Na'ım, 1304, s. 9)

“Sûzîş” başlıklı manzumenin son kıtasında Mehmed Na'ım, her mutluluğun ardından bir gam geleceğini belirtip kendi sonunun da aşk ateşinden olacağını vurgular:

Her nevâ sem'a sıklet-efgende

Her safâ kalbe hüsn-i gam getirir

Korkarım tahtgâh-ı kalbimde

Beni bu âteş-i belâ bitirir (Mehmed Na'ım, 1304, s. 6)

Mahsûl-i Ömrüm'de yer alan manzumelerde ayrılık ve aşk acısı dışında hemen hemen hiçbir konunun olmaması ve söz konusu konuların dönemine göre sade bir dille kaleme alınması dikkat çekicidir. Yer yer manzumelerinde okuyucuya nasihat verici bir üslupla seslenen şair, özellikle “Manzûme” başlıklı mef'ûlü/mefâ'ilün/fe'ûlün kalıbıyla yazılmış 15 beyitlik şiirini öğüt vermek için kaleme almış gibidir. Manzumede aç gözlü olunmaması, gayret içinde çalışmanın önemi, maddi unsurlarla mağrur olunmaması, zulme meyledilmemesi verilen öğütler arasındadır:

Ehl-i tama'ın gözü tok olmaz

Dolmaz koyu yağmak ile şebnem

...

Gayret ile nâs içinde olma

Ahlâk-ı zihnime eyle mu'allim

Etdirme sitemle kimseye âh
Te'sîr eder âh-ı bedter ez-semm

...

Sen şöhret-i hüsne olma magrûr
Git git çün olur o miknetîñ kem

...

Zâlim gibi zulme meyl kılmasa
Zâlimlere câydır cehennem (Mehmed Na'ım, 1304, s. 7)

3. *Mahsûl-i Ömrüm* ve Metnin Oluşturulmasında İzlenen Yöntem

3.1. Metnin Oluşturulmasında İzlenen Yöntem

Mahsûl-i Ömrüm'ün metninin hazırlanmasında řu hususlara dikkat edildi:

1. *Mahsûl-i Ömrüm*'ün Latin alfabesine aktarılmasında XIX. yüzyıl imlasına bağlı kalındı.
2. Eserdeki sayfa numaraları, her sayfanın başladığı yerde köşeli parantez [] içine yazılarak verildi.
3. Her manzumenin başında aruz kalıbı belirtildi.
4. Başlıklar ve manzumelerin sıralaması hususunda da metne bağlı kalındı, herhangi bir değişiklik yapılmadı.
5. Metinde transkripsiyon alfabesi kullanılmadı ancak ünlü harflerdeki uzunluklar, ayınlar, hemzeler ve nazal nunlar gösterildi.
6. Eserdeki noktalama işaretleri, metnin yayımında muhafaza edildi.
7. Metin oluşturulurken imla hususiyeti noktasında İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" makalesindeki teklifler dikkate alındı (Ünver, 1993). Manzumelerdeki aruzla ilgili hususiyetlerde M. Fatih Köksal'ın "Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespit ve Teklifler" makalesindeki tekliflere uyuldu (Köksal, 2009).

3.2. *Mahsûl-i Ömrüm*

mef'ûlü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün

Etdim kemâl-i şerm ile 'arz-ı huzûr-ı 'asr

İlk nüsha-i kemâlini *Mahsûl-i Ömrüm*ün

Teslim eylemege degildir sezâ-yı fahr

Seyr et ikinci sâlini *Mahsûl-i Ömrüm*ün

[2] 'Arz-ı Merâm Yâhûd İstirhâm

Şu 'asr-ı 'âlî-i ma'rîfet bunca nükte-neverdân-ı 'irfân meydânda iken benim gibi bir bî-hûde kûy-ı zamânın 'arz-ı hidmetine ihtiyâc tenezzülünden pek çok 'âlî bulundugu rehîn-i rûtbe-i bedâhetdir.

Böyle bir hakîkate karşı şu eser-i nâ-çizi neşre cesâretim vâkı'â küstâhâne bir hareket gibi telakkî olunmak lâzım gelir ise de bu cür'etimi mutâlî'n-i kirâm sâ'ika-i heves-i mecbûriyyetine haml buyuracak olsalar insâf gibi bir hakîkati iltizâm eylemiş olurlar.

Bilemem kaç yaşlarında idim, fikrim henüz tefrik-i eşyâ derece-i isti'dâdına varmadığı hâlde yanımda şî're müte'allik birkaç harf te'âtî edilse o sâ'at kalb-i ma'sûmânem bir hiss-i şevk-â-şevk inbisât ile meşhûn olur, gûş-ı cânım fevkalâde bir gûşâyış-i intibâhda bulunur idi.

Sitem eyledikce nev-heves-i derûnı, daha dogrusu fitrî dahi bir nisbet-i mütezâyidâne de taşp gidiyordu.

-Ta'accüb eyler idim ben feyz-i vicdâna

Nihâyet bu işi bugünkü mertebe-i şerm-sâriye **[3]** vardırılmışdır ki hâlimiñ, kemâlimiñ henüz nemâ-yı ictisâr olduğunu bildiğim hâlde o şevk-ı tahammülsüz vicdânı beni 'âlem-i matbû'âtıñ tâ ortasına sürükleyip bırakvermiştir.

Mecmu'acıgımı teşkil eyleyen âsârın en çoğu 'İsmet Efendi merhûmun zamân-ı temeyyüzünde Cerîde-i Havâdis ile hemân bu seneler bizim Hüdâvendigâr gazetesinde neşr olunmuş saçmalarım dan ve bir de pek yeni birkaç parça zâde-i tabî'atımdan 'ibâret olmagla seneler beyninde bir fark-ı irtikâ ibrâz için eskileri sûret-i münteşireleriyle ibkâ'ya mecbûr oldum.

Âsâr-ı bî-mikdâra muhazzâ teşvîk-i sâhib-i eserân lutf-ı mahsûsıyla 'atf-ı lehâza-i iltifât eden 'âlî-nazarân-ı 'urefâ, 'ömrümüñ birinci sene mahsûl-i kemâli olmagla berâber her dürlü hezeyât-ı takdîrden hâlî olan şu mecmû'a-i eş'âr-ı nâ-çizde o mürüvvet-i 'âciz-nevâzâneyi buyurmayacak olurlar ise ikinci senesini oldukça şâyân-ı hüsn-i telakkî görülebilecek bir mertebe-i imkân-ı kemâle isâle ibrâz-ı sa'y-ı firâvân edeceğim bî-gümândır.

Her hâl ü kârda tevfik-fermâ-yı âmâl-ı vicdân hazret-i mennân-ı 'azîmü's-şândır.

[4] Münâcât

mef'ûlü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün

Yâ Rab be-hakk-ı şân-ı Resûl-i Mehemmedi

Yâ Rab be-hürmet-i şeref-i âl-i Ahmedî

Kilk-i Na'îmi ile dür-efşân nazm u nesr

Bulsun cihânda şöhret ü nâm-ı mü'ebbedî

Na't

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

Etdi arziyyüne Hallâk-ı cihân esrâ seni

Mefharü'l-ekvân kıldı Hazret-i Mevlâ seni

Makdemiñle oldu 'âlem bir sa'âdetzâr-ı feyz

Hep lisân-ı şükr ile takdîs eder eşyâ seni

Her dil-i mehcûr eyler iştiyâkıñla enîn

Yâd edip gülşende aglar bülbül-i şeydâ seni

Senden ümmîd-i şefâ'at eyler erbâb-ı zünûb

Şâfi'-i rûz-ı cezâ kıldı Hudâ zirâ seni

Eyle meşmûl-i nigh lutfen Na'im-i zârîde

Ol zamân kim kaplaya erbâb-ı istircâ seni

Varaka

Cerîde-i ferîdeñiziñ temyîz-i âsâr-ı sûtûnları 'âlem-i edebe gitdikce [5] şa'sa'a-pâş-ı hayret oluyor. Bu nûr-ı terakkî heves-dârân-ı 'irfâmı rûşen ü vicdân edeceği tab'îdir. Bendeñiz de nev-hevesân-ı eş'ârdan bulunduğum için temyîz-i âsârı, o parlak eserleri ara sıra mutâla'a ediyorum. Bu mutâla'a sebebiyle zihnimde hâsil olan feyz-güşâyış bendeñizi tesvîd-i eş'âr ile bir haylî ugraşdırdı. Yaza çize iyice şeyler yaptım. Bunlardan bir iki küt'asını leffen takdîm eyliyorum. Sezâvâr-ı tab' buyurulacak olur ise takdîm-i eş'ârdan geri durmayacağım vâkı'â manzûmelerimin pek sönük olduğunu mukır ve öyle âsâr-ı rengîn içine karışacak hâlleri olmadığını bilir isem de hele bir kerre takayyüd-i 'âlîlerinden geçecek olsalar her biri birer zer-tâb-ı edeb kesileceğinden hiç şübhem yokdur, herhâlde.

Sûziş

fe'îlâtün/mefâ'îlün/fe'îlün

1

Sardı vicdânımı bir âteş-i âh

Berk-endâz olur dehen her ân

Külhen-i gam mı oldu dil eyvâh!

Eşk-i âteş-eser döker çeşmân

[6]

2

Nâr-ı firkat olunca tâb-efgen

Gülsitân-ı derûna mahzûna

Koridi her gül-i emel gökden

Döndü bî-çâre şimdi Mecnûna

3

Ne güzel bir tarabla ehl-i hevâ

Ediyor 'âşıkâne seyr-i bahâr

Her şey almış birer nasîb-i safâ

Kaldı mahrûm sâde bir dil-i zâr

4

Ne kadar olsa pür-safâ gülşen

Gözüme sien-i ibtilâ görünür

Bu kederle degil şu köhne çemen

Olsa Cennetde pür-belâ görünür

5

Her nevâ sem'a sıklet-efgende

Her safâ kalbe hüsn-i gam getirir

Korkarım tahtgâh-ı kalbimde

Beni bu âteş-i belâ bitirir

[7] Manzûme

mef'ûlü/mefâ'ilün/fe'ûlün

İklîm-i cemâle ey olan Cem!

Eyle beni ol harîme mahrem

Olsun bu cihânda meymenete

Devlet sana hem-nişîn ü hem-dem

Olma güzelim harîs-i dünyâ

Dünyâdan için sakın yeme gam

Ehl-i tama'ın gözü tok olmaz

Dolmaz koyu yağmak ile şebnem

Gencîne-i hüsn ile nigû-nâm

Al; dehrde dâ'im olmaz âdem

Rahmet ile yâd eder seni halk

Derler bu idi nazîr-i hâtem

Cûd u kerem ü 'atâñî eyle

Rîş-i dil-i bî-kesâne merhem

Gayret ile nâs içinde olma

Ahlâk-ı zihnime eyle mu'allim

Etdirme sitemle kimseye âh

Te'sîr eder âh-ı bedter ez-semmm

Dâ'im beni gam-enîs kıldıñ

Bir def'a da bâri eyle hürrem

Ahbâb ile bezmde halîm ol

A'dâ ile rezmde çü Rüstem

Sen şöhret-i hüsne olma magrûr

Git git çün olur o miknetiñ kem

Bu hâne-i kalbi eyle ta'mîr

Yok, dehrde bir esâs-ı muhkem

Zâlim gibi zulme meyl kılmasa

Zâlimlere câydır Cehennem

Rahm ile (Na'ım)-i zâra zîrâ

Her kâridir emriñe müsellem

Varaka

Âsâr-ı memdûha-i sühen-dânî-i 'âlîleri icâbınca mu'teber gazeteñiziñ temyîz-i [8] âsâr-ı sûtûnuna üdebâ-yı 'asrîñ hezârân şevk u hvâhiş ile irsâl buyurdukları eserlerini zât-ı fâzılâneleriniñ dahi bu husûsda olan himmât-ı 'âliyyelerini görüp o sâ'ika ile göndermiş olduğum âsâr-ı nâ-çizânem taraf-ı fâzılânelerinden ba'de'l-kabûl derc olundugundan mennûn ü müteşekkir olduğumu îmâ ve ba'de-mâ dahi bu istifâdeden mahrûm bırakılmamaklığımı işbu gazel-i 'âcizânemi dahi pîşgâh-ı kemâlât-âgâh-ı edîbânelerine takdîme ictirâ etdiğim cihetle derci mütemennâdır.

Gazel

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

Hicr ile muztarr olup dil eyliyor yâr ârzû

Rûz u şeb sâ'at-be-sâ'at vasl-ı dildâr ârzû

Sanma kim bî-hûdedir âhı hezârîñ dâ'imâ

Dikkat ile eyler âh-ı [...] gülzâr ârzû

Yakma ey vâ'iz benim hicr ile yanmış gön'lümü

Diñlemem pend, eylerim derd ile didâr ârzû

Sabr u ârâmım elimden gitdi kaldım muztarib

Hasret ile eylemekden bir vefâkâr ârzû

Mâl u mülk-i 'âleme etmem (Na'imâ) i'tinâ

Eylerim şâm u seher tanzîm-i âsâr ârzû

[9] Dîger

mef'ûlü/mefâ'ilün/fe'ûlün

Agyâr ile gördüm ol nigârı

Gitdi dilimiñ o ân firârı

Feryâd u figânım etdi mebhût

Gülşende figân eden hezârı

Dildârı bu hâl ile görünce

Dil eyliyor ârzû mezârı

Râhında vücûdu ferş ederdim

Düşe bu taraflara güzârı

Vahşise de râm kıl (Na'ımâ)

Ey Bâri Hudâ o gül-'izârı

Varaka

Ara sıra huzûr-ı kemâlât-ı mevfûr-ı fâzılânelerine eser-i 'âcizi takdîmiyle müteşerrif oluyor idiysem de haylî zamândan beri birtakım mevânî' getireniñ 'ârz olmasından nâşî işbu şerefden mahrûmiyyetim bâdî-i te'essüfüm olmakda bulunduğunu 'arz ile yeni başdan işbu şerefi ve hüsn-i tevehhât-ı fâzılânelerini kazanmaga medâr olur hulyâsıyla işbu zîrde muharrer (etmekdeyim) redifli gazel-i çâkirânemi 'âcizâne tanzîm ü huzûr-ı mekremet neşûr-ı mu'allimânelerine takdîm eyledim.

[10] Gazel

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

Mekteb-i 'aşk içre tahsîl-i fünûn etmekdeyim

Mustakîm etvârı tebdîl-i cünûn etmekdeyim

Hasret-i ruhsâr-ı âliñle dem-â-dem sevdiğim

Dide-i gam-dideden tesyîl-i hûn etmekdeyim

'Arsa-i 'aşkıñda bâr-ı [...] girân-ı hier ile

İ'tidâl-i kâmetim mânend-i nûn etmekdeyim

Ey cefâkârım! Cefâ vü cevriñ artırdıkca sen

Bi'z-zarûre sabrımı bende-füzûn etmekdeyim

Rûz u şeb âh u enîn [...] bî-nihâyetle Na'ım

Gönlümü ber-bâd edip hâlim zebûn etmekdeyim

Diger

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

Lâl kıldı bülbülü ol şûh-ı bî-hem-tâ bu şeb

Bezmdede güftâr edince tûti-i yektâ bu şeb

Bir nigâhile olan hâk ile yeksân kadrime

Eyledi evc-i Süreyyâdan dahi bâlâ bu şeb

Böyle reng-â-reng iken gelsin de görsün yârımı

'Âriyet alsın rehinden humreti lâlâ bu şeb

[11] Dest-i nâzına alıp kahr ile tîg-ı gamzesin

Katl-i 'âm etmekde hergiz eylemez pervâ bu şeb

Nâr-ı hasretle yeter bu rütbe sûzân olduguñ

Vasla tâlib ol (Na'ımâ) olsa da gavgâ bu şeb

Diger

mef'ûlü/mefâ'îlü/mefâ'îlü/fe'ûlün

Ey şûh-ı ruhuñ gün gibi rahşân olacaktır

Mihr ü meh aña vâlih ü hayrân olacaktır

Vashñla eger 'âşıkñ olmaz ise sîr-âb

Tâ rûz-ı kıyâmet dili sûzân olacaktır

Saldñ beni bir âteş-i sûzâne ki anda

Cismim dahi gönlüm gibi büryân olacaktır

Zâhid ki eder hâl-i perîşânıma ta'na

Görse o perî-rûyu peşîmân olacaktır

Dil bülbülü düşdü kafes-i firkate ey gül!

Min-ba'd işi nâle vü efgân olacaktır

Oldu gam u âlâm firâkıñla ciger-hûn

Bi't-tab' gözüm yaşı kuzum! Kan olacaktır

Bu rütbe hüçûm-ı sipeh-i derd ü elemden

Ma'mûr-ı gönül âh ki vîrân olacaktır

[12] Hicriñ beni bir çâresiz endûha düşürdü

Olsa yine vaslıñ aña dermân olacaktır

Geçdi günü hicrân ile bî-çâre (Na'ımâ)

Bilmem ne zamân vasl ile handân olacaktır

Dîger

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

Ey şeh-i hûbân-ı 'âlem mecma'-ı hüsn ü vakâr

Pâyıña yüz sürmege hamd ola buldum iktidâr

Dergehiñde tîg-ı gamzeñ ile katl etsin beni

Eylemem aslâ esef isterseñ eyle ihtiyâr

Mûrdan ednâ iken kadrim meyân-ı halkda

Bir nigehin kıldı efzûn i'tibârım sad hezâr

Mazhar olmak lutfuña bir emr-i müstebid iken

Şükr li'llâh lutf u ihsânıñla oldum bahtiyâr

Koyma dil-haste (Na'ımı) intizâr-ı vasl ile

Nârdan çünkü eşed derler bilirsin intizâr

Dîger

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

Ol zamân kim Kâf-ı istignâyı menzil eylediñ

Bâg-ı vuslat içre seyrim âh-ı müşkil eylediñ

Bunca nâz-ı bî-nihâyetle beni ey serv-i nâz

'Andelîb-i bî-nevâ-yı zâra hem-dil eyledin

[13] Misl-i âhû gâh güle 'atf-ı nigâh etmekle sen

Dilden ârâmı, serimden 'aklı zâ'il eyledin

Dem-be-dem âb-ı hayât-ı vasl ile ziyân iken

Şimdi hicr ile şarâbım zehr-i kâtil eyledin

Sâgar-ı ser-şâr-ı 'aşkıñla (Na'ımı) sevdiğim!

Şâ'ir-i âteş-zebân-ı 'asr-ı kâmil eyledin

Diger

mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün

Reh-i Leylîde Kaysa nush u pend efsâne olmaz mı

Düşüp sahrâ vü kûha bî-nevâ dîvâne olmaz mı

Seni mey-hânede ey gül-'izârım görse ger zâhid

Yed-i nâz-küsteriñde tâlib-i peymâne olmaz mı

Eliñden nûş ederse ehl-i dil 'ömründe ber-bâda

Anıñla tâ-be-mahşer sevdiğim! Mestâne olmaz mı

Hevâ-yı 'aşkıña cânâ olursa mübtelâ zâhid

Edip tebdîl-i meslek 'âzim-i meyhâne olmaz mı

(Na'ımı) tâlib olsañ kesmege kurbân, beşâşetle

Fedâ etmekde rûhın râhıña merdâne olmaz mı

Dîger

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

'Andelîb oldu gönül bir gül-izâre n'eyleyem

[14] Oldu efgân etmede fâ'ik hezâre n'eyleyem

Derd-i bî-dermâna dü-çâr oldugum ma'lûmıdır

Lîk kılmaz rahm edip derdime çâre n'eyleyem

Derdim izhâr etmege mecbûr oldum 'âkıbet

Gitme yokdur kudretim ben bahtı kare n'eyleyem

Merhamet ümmîd ederdim lîk çok bî-rahm imiş

Bilmedim verdim gönül bir böyle yâre n'eyleyem

Lutfuñ izhâr eyleyip agyâra cevri ile bana

Bakmasa açdı (Na'ımâ) dilde yare n'eyleyem

Dîger

mef'ûlü/mefâ'ilü/mefâ'ilü/fe'ûlün

Bu 'asrda yok sen gibi Leylâya müşâbih

Kays olmadı hem ben gibi rüsvâyâ müşâbih

Teşbîh ne nisbet ruhuñu mâh-ı tamâma

Ey şûh yediñken, yed-i beyzâya müşâbih

Pîş-i ruhuña şems-i mukâbil kılınırsa

Elbette olur cürm-i mücellâya müşâbih

Görse seni zâhidde diye elbette bulunmaz⁶

Cennetde bu gerdeni [...] mînâyâ müşâbih

[15] Olmazsa ruhuñ pertevi ey nûr-ı mücessem

Eyyâmım olur leyl(e)-i zulemâyâ müşâbih

Bir derde dü-çârım ki tahayyürde tabibân

Bu hastalıgımdır hele sevdâyâ müşâbih

Bir şey olamaz def' ede endûh (Na'îmi)

Dest-gedeñi ol neşve-i sahbâyâ müşâbih

Gazel

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

Muntazır göz râhıña ey gül-'izâr eglenme gel

Hasretiñle oldu kalbim dâgdâr eglenme gel

Kişver-i hüsn içre cânâ tevsen-i nâza binip

Yetdi bunca etdigiñ geşt ü güzâr eglenme gel

⁶ Mısrada bir hece fazladır.

Nâr-ı hasret olduđuñ bilmez idim vashñla ben

Şimdi nâr-ı hasretiñle dil yanar eglenme gel

Kaysveş eglence oldum kûdekân-ı 'asra ben

Çünkü yek-ser gitdi elden ihtiyâr eglenme gel

Kadr-i vashñ bilmedim oldum firâka mübtelâ

Şimdi oldum ol hatâma tövbe-kâr eglenme gel

Firkatiñ âh öyle te'sîr etdi çeşmânım gören

Zann eder rûyumda bir çârûbkâr eglenme gel

[16] Bâr-ı hicrânıñ Na'ımıñ kesdi tâb u tâkatın

Merhamet kıl oldu dil pek bî-karâr eglenme gel

Varaka

Bilecikde bulunduğum sıra sahâ'if-i Hüdâvendigârın kısm-ı edebisini tenvîr ü tezyîn eden birtakım âsâr-ı 'âliyye ârzûsuyla posta günlerini kemâl-i intizâr ile sayar ve her bir nüsha sütûnlarını dîde-i iştiyâk ile arar idim.

Burusaya vürûdumla ehîbbâdan bir zâtı ziyârete gıtdim. Bundan bir sene makdem nazmen söz söylemek hâtırlarından bile geçmediği hâlde şimdi mu'teber gazeteñize derc olunmağı şâyân-ı eş'âr yazmaga muvaffak olduğunu gördüm.

Hattâ dağarcığında ilk tesâdüf etdiğim (oldum) redîfli gazeli pek şâ'irâne bir sûretde yazıldığından göñlüm bu kâfiyede bir eserim bulunmasını ârzû etdi. Viedânı bir şevke galebe edemediğim cihetle gazeli mezkûru bi't-tanzîr pîşgâh-ı kemâlât-âgâh-ı edîbânelerine gönderiyorum mazhar-ı takdîriñiz olursa nâzımı için bundan büyük bir şeref tasavvur olunabilir mi? Bâkî takabbuz!

Nazîre

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

Bâde-i pey-der-pey-i mihnetle huşyâr olmadım

Hvâb-âlûd-ı humârım âh-ı bî-dâr olmadım

[17] Añdım, añdıkca bahâr-ı hüsnüñ efgân eyledim

Behre-mend-i gonce-i güلزâr-i dîdâr olmadım

Eylediñ her vechle agyârı gark-ı iltifât

Sevdigim! İhsânıña bir ben sezâvâr olmadım

Seyr ediñ 'âlemde bir kerre şu mahrûmiyyeti

Olmadım bir dem nigeş-şâyân-ı dildâr olmadım

Feyz-i isti'dâd-ı tab'ım vardır ammâ n'eyleyem

Bir nefes âlâmdan âsûde-efkâr olmadım

Gazel

fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün

Oldu dil rencide benden hayf-ı dildâr ım benim

Ol sebebdendir ki gamdır şimdi gam-hvârım benim

Biñ niyâz ile dedim ey şâh-ı hûbân rahm kıl

Tâli'imdir böyle hep bâdi-i idbârım benim

Pây-mâl olmazdan evvel 'âr u nâmûsum emân

Hâlime rahm eyle ey tâvûs-ı refâtım benim

Ey felek! Ey sâki-i âlâm yok olsun saña

Bâde-i gam kıldıñ âhir câm-ı serşârım benim

Ni'met-i vasl-ı nigârımdan cüdâyım ey Na'ım

Olmasın mı? Böyle hüzn-âmîz eş'ârım benim

Gazel

mef'ûlü/fâ'ilâtü/mefâ'ilü/fâ'ilün

[18] Hiç mi Na'ımıñ acımazsın bu hâline

Rahm et zavâllıñ gireceksin vebâline

Bî-çâreniñ marîz ile sanki ne farkı var

Dikkatle bak! O çehre-i sevdâ me'âline

Hep kuvve-i tahayyülü fikr-i lebiñdedir

Artık sıgar mı başka tasavvur hayâline

Emr ile söyleyim, bakalım ağlamaz mısın

Vicdânıñ hikâyet-i hüzn iştîmâline

O lüce pek güzel imiş âyîn-i dilberân

Şâ'irleriñ ri'âyet olurmuş kemâline

Câmî⁷

Gazel

Kes ez hûbân vefâ hergiz ne-dîde est

Cuz âyîn-i cefâ hergiz ne-dîde est⁸

Koned nâ-dîde ân bed-hû çonânem

Ki pindâri merâ hergiz ne-dîde est⁹

Dil zân çeşm-i câdû şive-hâ dîd

Kez âhû-yı hatâ hergiz ne-dîde est¹⁰

[19] Herâş-i dil çi güyem kân gol endâm

Zi hâr âzâr pâ hergiz ne-dîde est¹¹

Nebâyed cuz kesi râ Dicle der çeşm

Ki âb-ı çeşmi mâ hergiz ne-dîde est¹²

Cudâ zân meh çi sân mânem ki ten râ

Kesi bî cân bekâ hergiz ne-dîde est¹³

Belâ bâşed gam-hûbân u Câmî

Halâsı zân belâ hergiz ne-dîde est¹⁴

⁷ Farsça gazelin okunmasında ve çevirisinde yardımcı olan Doç. Dr. Mehmet Çelenk'e teşekkür ederim.

⁸ Güzellerden kimse vefa görmemiştir. Cefa yolundan gayrı kimse bir şey görmemiştir.

⁹ Kötü huylu yâr, beni nice hallere soktu; hiçbir sözümeze/tavsiyemize kulak asmadı.

¹⁰ Gönüm o sihirli nazarlardan neler neler gördü; o âhûdan zinhar bir hata görmedi.

¹¹ Ayağına diken batmamış sevgiliye gönül yaramı nasıl konuşayım?

¹² Göz yaşlarımı gören kişinin nazarında Dicle nehrinin suları kıymetsiz olur.

¹³ Ay yüzlü sevgiliden nasıl uzak kalayım ki hiç kimse canı olmadan bâki kalamaz.

¹⁴ (Ey) Câmî, bela her zaman iyi insanların gamıdır; kimseler bundan halas bulmuş değildir.

Nazmen Tercüme

mefâ'îlün/mefâ'îlün/fe'ûlün

Gören var mı vefâ hûbândan âyâ

Görölmüş mü cefâdan gayrı hâşâ

Beni görmezlenir geçdikce cânân

Hakikat görmüyormuş gibi gûyâ

Ne fenler gördü dil ol gamzelerden

Henüz etmiş degil âhû temâşâ

Hırâş-ı kalbi añlar mı o gül-ten

Nedir bilmez ki zahm-ı hâr-ı sevdâ

[20] Tahakkuk eylemez Dicle nazarda

Temâşâ etmeyince eşkimi tâ

Hayâtım yârsız kâbil mi? Heyhât!

Bekâ, rûh olmasa mümkün müdür yâ?

Gam-ı hûbân nasıl bir ibtilâdır

Hulâsa bulmadık bir çâre hayfâ?

Müseddes

mefâ'ilün/fe'ilâtün/mefâ'ilün/fe'ilün

Cihân ne mertebe olsa safâ nişâne-i Cem

Gözümde zerre degildir bu murgzâr-ı İrem

Baňa medâr-ı safâ 'ârızındır ey gül-fem!
Gönül melâl-i firâkıñla muztarib, pür-gam
Belâ-yı hicriñ ile oldu dil dü-çâr-i elem
Bu derd-i dil edecektir beni karîn-i 'adem

Nasıl da âh bu rütbe 'adû-yı cân olduñ
Revân-nüvâz idiñ evvel ne bî-emân olduñ
Darılma sevdiğim ammâ ki pek yaman olduñ
Neden bu mertebe bizden 'aceb nihân olduñ
Eyzan¹⁵

Ne hâle âh beni etdi firkatîñ makrûn
[21] Dehen şerâre-feşân ü gönül ise mahzûn
Bu hâle ağlamasın mı? Dü-dîde-i pür-hûn
Yazık degil mi kuluñ firkatîñle mahv olsun
Eyzan

Ne cân-güdâz ü mü'essermiş âteş-i hicrân
O sûziş-i elemidir beni bu hâle koyan
Derûnu etdi ihâta o âteş-i sûzân
Bu pençe-i ecelîden halâsa yok imkân
Eyzan

Medâr-ı tesliyetimdi ümîd-i lutf-efzâ
O da bütün bütün oldu dirîg! Vakf-ı fenâ

¹⁵ Manzumede ki "Eyzan" ifadesi dördlüklerde tekrar eden son iki mısrayı temsil etmektedir.

Bu cânndan olmadan artık ne çâre kaldı baña

Latife mi sanırsın bu hâli sen cânâ

Eyzan

Gam-âşinâ-yı dilim sensin âh ey dil-ber

Nigâh-ı merhametiñ mahv-ı ye's ederse eder

İşitmiyor bile 'arzı, şitâb mı? Ne gezer!

Beni bu derdden ancak ecel halâs eyler

[22] Belâ-yı hicriñ ile oldu dil dü-çâr-i elem

Bu derd-i dil edecektir beni karîn-i 'adem

Bir Mektûb-ı Manzûm

mefûlü/mefâ'ilün/fe'ülün

Ey sevgili dâderim, muhibbim

Etsin seni ber-murâd Rabbim

Etdiñ beni pek ziyâde memnûn

Dünyâda hayâtıñ olsun efzûn

Mektûbunu eyledim kırâ'at

Vicdânıma geldi biñ meserret

Billâh ne hoş kitâbetiñ var

Şîrîn-terin talâkatıñ var

Geldikce hayâlîme o günler

Bî-çâre gönül olur mükedder

Mümkün mü bu kahr ile hayâtım

Yaklaşdı demek dem-i memâtım

Sensiz bu cihân harâm olsun

Cân-bahş edeyim de nâm olsun

Gönlümdeki hubb-ı şevk-âver

Bu rütbededir insân dâder!

Gayrı bu muhibb-i cân-fedâyı

Bu bende-i bî-dil ü nevâyı

Her ân mürüvvetiñle şâd et

Nâmeñ ile her zamân yâd et

Artık verelim söze nihâyet

Bâkî kerem, 'âtıfet, mahabbet!

Nihâyet.

4. Sonuç

XIX. yüzyıl şairlerinden Mehmed Na'im, klasik Türk edebiyatının etkisinde şiirlerini kaleme almış ancak özellikle şeklî açıdan manzumelerde değişiklikler yapmış bir isimdir ve hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Tespit edilen tek eseri *Mahsûl-i Ömrüm*'ün 1304/1886-87 tarihinde yayımlanması, şairin bu tarihten sonra vefat etmiş olabileceğini düşündürmektedir.

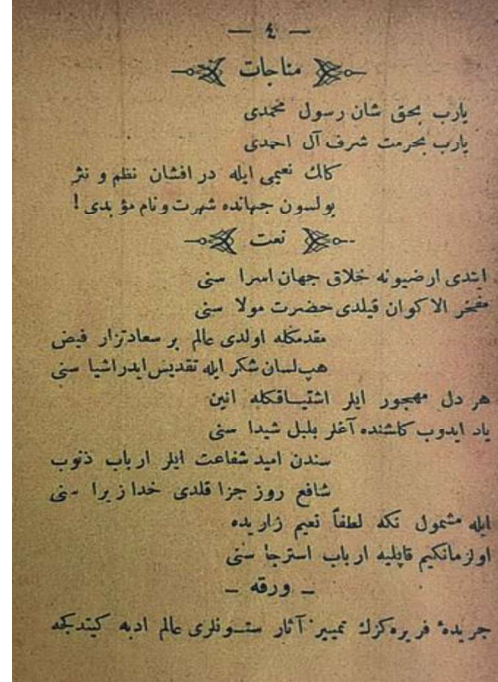
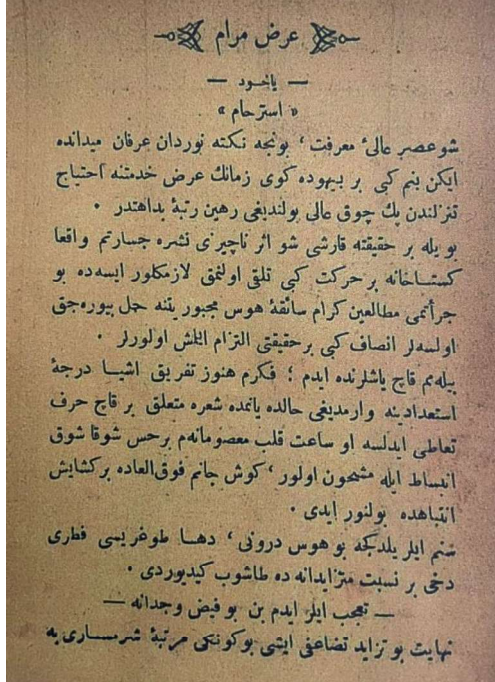
Mahsûl-i Ömrüm'de yer alan manzumelerde ayrılık ve aşk acısı dışında hemen hemen hiçbir konunun ele alınmaması ve manzumelerin dönemine göre sade bir dille yazılmış olması dikkat çekmektedir. Ayrıca manzumelerdeki beyit sayılarının azlığı; "Varaka" başlığı altında mensur bir bölümle şiirlerin yazılış sebebine yer verilmesi, şairin -şekil bakımından- şiirde yaptığı yeniliklerdendir.

Makalede *Mahsûl-i Ömrüm*'deki manzumeler aracılığıyla kaynaklarda adı geçmeyen bir şairin şiirlerinin günümüze ulaşması amaçlanmıştır ve şairin bu sahada tek eseri olması sebebiyle yapılacak değerlendirmeler sınırlı kalmıştır. Ancak eserde ismi geçen ve şairin şiirlerini yayımladığını belirttiği gazeteler üzerine yapılacak araştırmalar, Mehmed Na'ım ve *Mahsûl-i Ömrüm* hakkında yeni bilgilerin gün ışığına çıkmasını sağlayacak; yapılacak yeni çalışmalar ışığında edebiyat tarihi ve kültürü açısından bir şairin biyografisi ve edebî kişiliği tamamlanmış olacaktır.

Kaynakça

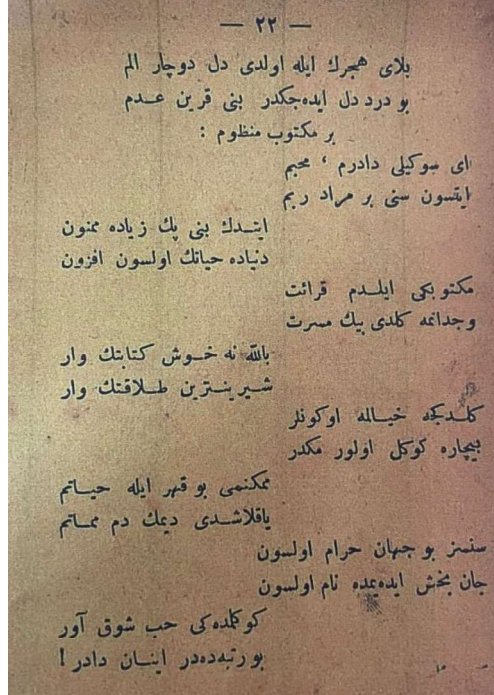
- Hocaoğlu Alagöz, K. (2022). "Mahsûl-i Ömrüm (Mehmed Nâim)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/mahsul-i-omrum-mehmed-naim> [Erişim Tarihi: 10 Mart 2023].
- Köksal, M. F. (2009). Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespit ve Teklifler. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 3, 63-86.
- Mehmed Na'ım (1304). *Mahsûl-i Ömrüm*. Bursa: Ferâizci-zâde Matbaası.
- Ünver, İ. (1993). Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler. *Ankara Üniversitesi DTCF Türkoloji Dergisi*, XI (1), 51-89.

Ek: Fotoğraflar

Fotoğraf 1-2: *Mahsûl-i Ömrüm*'deki "Arz-ı Merâm yâhûd İstirhâm" başlık bölüm (s. 2)

Mahsûl-i Ömrüm'deki Münâcât ve Na't örnekleri (s. 4).

Fotoğraf 3: *Mahsûl-i Ömrüm*'den manzum bir mektup örneği (s. 22).